

„Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikai“ – 50

Konstantinas PRUŠINSKAS

Šiomet sukanka 50 metų nuo „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ leidybos pradžios. Pirmasis jos numeris skaitytojus pasiekė 1972 m. kovo 19 dieną. Bažnyčios kronikos fondas pažymi, kad šis leidinys – „bene šviesiausias nesmurtinio pasipriešinimo puslapis XX a. Lietuvos istorijoje. Nepaisant KGB persekiojimų bei represijų, „LKB Kronika“ buvo reguliariai leidžiama, kol buvo atgauta laisvė. Iki Atgimimo išėjo 81 Kronikos numeris (paskutinis pasirodė 1989 m. kovo 19 d.)“.

Lietuvos Respublikos Seimas, vertindamas šio leidinio svarbą lietuvių tautai ir Lietuvos nepriklausomybės atgavimui, 2022-uosius yra paskelbęs „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ metais.

Koks Žemaitijos žmonių indėlis leidžiant šį septyniolika metų pagrindžio sąlygomis spausdintą ir platintą leidinį?

Žinome, kad sumanymas pradėti leisti „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką“ buvo realizuotas ne Žemaitijoje ir ne žemaičių. Šia garbe pirmiausiai dalijasi Suvalkijos krašto žmonės, ypač Vilkaviškio vyskupijos kunigai ir seserys vienuolės.

Idėja pradėti leisti kroniką, dalintis informacija apie Lietuvoje sovietų vykdomą Bažnyčios persekiojimą gimė apie 1966-uosius metus slaptuose Lietuvos vyskupijų kunigų susirinkimuose. Laikui einant buvo nutarta pradėti leisti specialiai tam skirtą leidinį ir jį bandyti platinti ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Sąlygos tokį planą pradėti realizuoti susidarė 1972-ųjų metų pavasarį. Darbus koordinavo ir leidinio vyriausiojo redaktoriaus pareigas ėjo tuo metu neoficialiu Vilkaviškio vyskupijos veikliųjų kunigų sambūrių vadovu buvęs kunigas Sigitas Tamkevičius SJ (dabar kardinolas, Kauno arkivyskupas emeritas). Kartu su juo leidinį spaudai rengė Petras Plumpa, sesuo vienuolė Genovaitė

Navickaitė. Pavadinimą pasiūlė vyskupas Vincentas Sladkevičius (1920–2000), kai jį, tuo metu buvusį tremtyje Nemunėlio Radviliškyje (Biržų r.), aplankė kun. S. Tamkevičius.

Vėlesniais metais pagrindinius leidybos darbus suko taip ne Žemaitijoje dirbę kunigai ir kiti laikraščio bendradarbiai. Be jau paminėtų asmenų leidybinės grupės darbe aktyviausiai dalyvavo Juozas Gražys, Adolfas Patriubavičius, seserys vienuolės Genovaitė Rita Navickaitė, Nijolė Sadūnaitė, Ona Vitkauskaitė, Povilas Buzas, Anastazas Janulis, Vladas Lapienis, Povilas Petronis, Jonas Stašaitis, Ona Pranckūnaitė, kunigai Virgilijus Jaugelis, Jonas Kastytis Matulionis ir būrelis kitų pogrindyje dirbusių žmonių. Jie informaciją leidiniui surinkdavo iš įvairių Lietuvos vietų. Jų autoriai, informacijos gavimo šaltiniai buvo slapti. Analizuodami Kronikos turinį matome, kad tekstų iš Žemaitijos, Klaipėdos krašto buvo spausdinama gana nemažai. Taigi, šioje Lietuvos dalyje buvo nemažai ir leidinio bendradarbių.

Kokia informacija iš jų buvo gaunama?

Atsakyti į šį klausimą padeda publikacijų turinys.

Jau pirmajame Kronikos numeryje plačiai pasakojama apie Girkalnio (Raseinių r.) klebono kun. Prospero Bubnio 1971 m. bylą dėl vaikų katekiza-

(Nukelta į 14 p.)

vimo. Greta – ir kita publikacija iš Žemaitijos. Joje rašoma apie Akmenės gyventojos Kleopos Bičiūčaitės teismą dėl vaikų rengimo Pirmajai Komunijai. Dar toliau – tekstas apie Akmenės kunigui P. Lygnugariui skirtą bausmę dėl ligonio lankymo. 1972-ųjų metų leidiniuose randame pasakojimus ir apie Lietuvos kunigų teismus (čia minimi įvykiai ir iš Jurbarko). Pranešime iš Šilalės rašoma, kad ir toliau yra diskriminuojamas kunigas A. Šeškevičius (jam neleidžiama egzaminuoti vaikus, besiruošiančius Pirmajai Komunijai, jis neturi teisės vienas išvykti už parapijos ribų, jam nebuvo leista Šilalės bažnyčioje pravesti kunigams rekolekcijas. Kai kun. A. Šeškevičius kreipėsi į Religijų reikalų tarybą Maskvoje, jam buvo atsakyta, kad jis nėra diskriminuojamas).

Tais pačiais metais rašoma ir apie tai, jog trukdoma tikintiesiems vykti į Šiluvos atlydus, naikinami kryžiai Kryžių kalne, valdžia nebaudžia komjaunuolių, kurie trukdo pamaldoms Telšių vyskupijoje ir kad šioje vyskupijoje naikinami bažnyčių kryžiai. Dar kitame tų pačių metų leidinyje – vėl publikacija iš Girkalnio („Kun. Bubnys po kalėjimo“). Tai pasakojimas apie Raseiniuose persekiojamą kunigą V. Pesliaką, buvusios Sibiro tremtinės palangiškės kova dėl paminklo kapuose.

1973 m. leidiniuose paskelbtas straipsnis „Vienas iš vyskupų apie Bažnyčios padėtį“. Jis – iš Viduklės. Kitoje publikacijoje – „Tarybinė mokykla, religinis mokymas“ skelbiami pranešimai iš Telšių vyskupijos (Vaitimėnų, Kretingos, Tauragės,

Klaipėdos). Tekstas „Kryžius turi būti nugriautas“ parengtas pagal informaciją, gautą iš Veiviržėnų (Klaipėdos r.). Publikacijoje, kurioje skelbiami faktai apie religijos išpažinimą, pateikiama informacija iš Kaltinėnų, Pajūrio, kitų Lietuvos vietų. Kitame straipsnyje pasakojama apie vykusius moksleivių tardymus dėl Kryžių kalno.

1973-aisiais buvo skelbiamos žinios ir iš Šiaulių rajono, Šiluvos, Klaipėdos.

1974-ųjų metų leidiniuose yra žinių iš Šilalės, Upynos, kitų Žemaitijos vietų. Dar daugiau pranešimų iš šio krašto vėlesniais Kronikos leidimo metais. Tai rodo, kad Kronikos bendradarbių tinklas Žemaitijoje, Klaipėdos krašte buvo gana platus.

***

Naujas Kronikos leidimo etapas prasidėjo 1983-aisiais, kai sovietų valdžia kun. S. Tamkevičių suėmė ir nuteisė 6 metams laisvės atėmimo ir 4 metams tremties Sibire. Tada prie Kronikos leidybos vairo stėjo kunigas jėzuitas Jonas Algimantas Boruta SJ. Šioje publikacijoje jam – didžiausias dėmesys, nes jis 2002–2017 m. buvo Telšių vyskupas, o nuo 2017 m. yra Telšių vyskupas emeritas. Tad, nors J.A. Boruta SJ pagal kilmę – ne žemaitis, žemaičiai jį laiko savo žmogumi.

Jonas Boruta apie savo atėjimą į Koniką rašo:

„Apie „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką“ sužinojau tais pačiais metais, kai ji pradėjo eiti. Sužinojau ne tik iš Vakarų radijo pranešimų, bet tekdavo ją ir „gyvą“ paskaityti, mat mano brolis Ša-

rūnas Boruta, studijuojantis Kauno politechnikos institute, dalyvavo studentų žygeivių ir Eucharistijos bičiulių sąjūdyje. Jis „Kroniką“ gaudavo, parnešdavo namo ir visi ją skaitėme. [...]

Rašyti žinutes „Kronikai“ pradėjau 1973 m., paskatintas kun. Jono Lauriūno SJ. Dažniausiai jos būdavo iš universiteto gyvenimo.

Paskui, paprašytas tėvo J. Lauriūno, versdavau į lietuvių kalbą žinutes, gautas iš Rusijos ir Ukrainos, ir duodavau seselėms, kad jos nuvežtų jam į Kabelius. [...] Toks buvo pirmasis bendradarbiavimas.

Kuomet vyko kun. A. Svarinsko teismas ir kun. S. Tamkevičiui reikėjo į jį važinėti, jis pasikvietė mane, kad jį pavaduočiau. Prieš vykdamas į teismą jis paėmė rašymo lentelę, rašiklį (kurie paprastai padėdavo mums kalbėtis, idant „besiklausančios sienos“ neišgirstų) ir užrašė: „Jeigu reikės, paglobok, pasirūpink „Kronika“.

Aš tuos žodžius suvokiau kaip rūpestingą apsidraudimą, jeigu jam kas nutiktų. Buvau įsitikinęs, kad darbui „Kronikoje“ yra geriau pasirengusių žmonių – iš TTGKK narių – ir jie galėtų tai geriau atlikti. Na, nebent jau nebūtų kam. „Gerai, jeigu to reiks“, – atsakiau raštu.

Nujaučiau, kad „Kronikos“ leidybos centras yra Kybartuose, tačiau niekad apie tai nekalbėjome. Kai areštavo kun. S. Tamkevičių, „Kronikos“ leidybos krizė neištiko: jo viskas buvo taip suorganizuota, kad kitam numeriui buvo ir informacijos pririnkta, ir techninė bazė paruošta, ir seserys vienuolės tam darbui tęsti parengtos, pajėgios bei pasiryžusios. Jos ir išleido pirmąjį numerį po jo arešto. Aš buvau savotiškai nusiraminęs, kad bus kam be manęs perimti tą darbą. Tačiau rugpjūčio pabaigoje, vykstant seselių rekolekcijoms, į mane kreipėsi Eucharistinio Jėzaus kongregacijos generalinė vyresnioji, kad padėčiau leisti „Kroniką“.

Taip J. A. Boruta pradėjo pogrindžio sąlygomis redaguoti „Kroniką“ ir šį darbą tęsė iki pat 1989 m., kai, Lietuvoje įsisiūbavus Atgimimui, patys leidėjai nutarė „Kronikos“ leidybą nutraukti. Per tuos 17 metų buvo išspausdintas 81 „Kronikos“ numeris. Jos publikacijos buvo verčiamos į anglų, ispanų, kitas kalbas, platinamos ne tik Lietuvoje, bet ir kituose katalikiškuose kraštuose.

Laisvės premijos laureatas vyskupas Jonas Algimantas Soruta SJ

Jonas Algimantas Boruta SJ. Fot. Danutė Mukienė

Jonas Boruta – kunigas, jėzuitas, Telšių vyskupas emeritas, Telšių miesto Garbės pilietis, 2021m. Laisvės premijos laureatas. Jo tėvas – Lietuvos pasipriešinimo sovietiniam okupaciniam režimui veikėjas Jonas Boruta (1915–1996).

J. Boruta gimė 1944 m. spalio 11 d. Kaune.

1962 m. baigęs Kauno 13-ąją vidurinę mokyklą, norėjo pradėti mokytis Kauno kunigų seminarijoje, bet tuometinė sovietų valdžia to padaryti jam neleido. Tais pačiais metais įstojo į Vilniaus universiteto Fizikos ir matematikos fakultetą, kurį baigė 1970 metais.

Po studijų dirbo Lietuvos mokslų akademijos Fizikos institute.

1975-aisiais Kunigų seminarijoje slapta pradėjo studijuoti teologiją.

1981 m. pradėjo slapta mokytis pogrindžio no-

(Nukelta į 16 p.)